

Literatur.

- 1) Om Bigtigheden af Syllands Handelsforbindelse med England af Dr. phil. C. M. Poulsen. Kjøbenhavn 1851.
- 2) Bemærkninger om Behandlingen af de jydste Producter for det engelske Marked meddeelte i et Brev fra London Decbr. 1850 til Dr. phil. C. M. Poulsen. Kjøbenhavn 1851.

(Af Docent B. S. Jørgensen.)

Det er en gammel og ikke ubegrundet Klage, at vor Presse beskæftiger sig langt mindre med Spørgsmaal vedkommende materielle Interesser end ønskeligt er. I Henseende til Agerdyrkningen er det en Kjendsgjerning at den, idetmindste indtil den sildigste Tid, langt fra ikke hverken af Pressen eller Statsstyrelsen er værdiset den Opmærksomhed som dens indgribende Bigtighed for Landet gjør Fordring paa; og selv nu maa man indrømme, at det mere er den politiske Interesse der har knyttet sig til Landbospørgsmaalet end selve Agerdyrkningen, der har tildraget sig Pressens Opmærksomhed, medens dog begge paa det nøieste ere knyttede til hinanden. Selveiendoms Fortrin for Fæste erkjende vi fuldkommen, men vi tro, at denne ikke fremmes paa nogen bedre Maade end ved at bringe Fæsteren til at dyrke sin Jord paa en indsigtsfuld Maade, og derved sættes istand til at samle en Capital, hvorved han kan erhverve sig den mere uafhængige Besiddelse. Der kan siges meget imod Fæstevæ-

fenet, men vi tør paaftaae, at Agerdyrkeren i flere af Europas bedst dyrkede Lande er stillet under langt ugunstigere Forhold end Hæsteren hos os; ofte er han kun Forpagter paa meget kort Tid, uden at han derfor lader sig afholde fra at foretage Forbedringer, der paa samme Tid forsøge Landets Production og bringe ham selv Fordeel.

De to Smaafrister hvorpaa vi tillade os her at henlede Læserens Opmærksomhed fortjene at læses og lægges paa Hjerte af enhver Landmand. De ere udgaaede fra en Forfatter, der forener en stor Interesse for Agerdyrkningens Fremskridt med et nøie Beskjendtskab til Forholdene og et praktisk Blik der veed at træffe det Rette.

Fra det Dieblif, da de engelske Havne aabnedes for fremmede Landes Agerdyrkningsprodukter maatte Opmærksomheden henledes paa denne Foranstaltnings Bigtighed for vore Forhold; dog maa vi tilstaae at de andre Nabolande: Holland, Belgien og Frankrig i en ganske anden Grad strax forstod dens Betydning, og vidste at drage Fordeel deraf. Det var først Kriegen i 1848, som paa engang spærrede vore gamle Afsetningsveie, der paa en afgjørende Maade tvang os til at henlede Opmærksomheden paa den directe Afsetning til England, som hidtil meest var gaaet gjennem Hamborgernes Hænder.

Det var navnlig ved Studehandelen fra Vestjylland, hvor Trangen til den directe Forbindelse med England nærmest gjorde sig gjældende. Efterat den gamle Handelsvei for Fedestude til Holland var spærret i den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede bleve

de holsteenſke og ſleſvigſke Marſtbønder de vigtigſte Kjøbere for de jydſke Staldſtude; men foruden at diſſe tabte betydeligt ved den lange Drift, kom ogſaa de jydſke Studehandlere herved ganſke og aldeles i Marſtbøndernes Hænder. „Markedspriferne i Itzehoe og Huſum,“ ſiger Juſtitsraad Tang til Norre-Bosborg, *) „rettede ſig aldeles ikke efter Kjødpriferne eller noget rimeligt Handelsforhold; hvad der derimod gjorde Priſen høi eller lav, var alene Forholdet mellem Kjøber og Vare. Græsſet i Marſklandet ſkal beſættes med Dvæg, naar det har naaet en vis Væxt, ellers bliver det for ſtærkt og ſtivt og ædes ei af Dvæget. Græsſets Væxt i Marſken beroer der mere end noget andet Sted paa Foraarsveirliget; var altsaa Græsſet voxet frem til de første Markeder indtraf, og Markedet ei var forſynet med et betydeligt Antal Stude, da bleve Studepriſerne høie, thi Marſkbonden forglemte da alt Broderſkab, og den ene overbød den anden for at faae fat paa de Stude, der vare ham nødvendige til hans Græs. Indtraf der derimod kolde Dage før Markedet, og Markedet var vel forſynet med Dvæg, da kunde Marſkbonden, om ſaa ſkulde være, opſætte ſit Indkjøb til næſte Marked; da viſte Broderſkabet ſig mellem Bønderne, de ſloge ſig ſammen og da maatte den arme jydſke Pranger undgielbe.“

Derfra hidrørte det, at der ſjelden opnaaedes høiere Priſer for Parret af det i 4 Aar opdrættede og

*) Foredrag i „danſk Forening“, aftrykt i Handels- Told- og Poſttidenden. Førſte Aargang.

$\frac{1}{2}$ Aar skaldsejede Dvæg end Marssbonden efter 6—8 Ugers Græsning erholdt for det enkelte Stykke, og derved kan man forklare de overordentlig høie Priser der i Marssen betales i Leie for Græsland; i Eiderstedt saaledes for en Demath eller $6\frac{2}{3}$ Skp. Vand indtil 25 Rigsbankdaler for en Sommer; dette maatte naturligtviis Jyderne for en stor Deel betale, og navnlig Opdrætteren, idet Marssbonden ikke betalte mere for Studene end at denne Græsleie kunde bringes ud.

Men foruden det oeconomiske Tryk som Bestjylland leed af Hertugdømmerne var endnu et andet, der i sine Følger kunde være bleven endnu farligere for Landet; det vestlige Jylland blev i Interessser og Pengevæsen knyttet til Hertugdømmerne og fjernet fra det øvrige Land; flere Omstændigheder bidroge hertil, et bredt, ufrugtbart Landstrøg adskiller Østkysten fra Vestkysten, Beiene vare i den daarligste Forfatning, og fra det Offentliges Side gjordes Videt eller Intet for at bringe en bedre Communication tilveie.

Saaledes vare Forholdene da Krigen brød ud og pludselig standsede den gamle Handelsvei, nu maatte Alles Bestræbelser gaae ud paa at bringe en directe Forbindelse tilveie mellem Bestjylland og England. Det jydsk Dvæg var allerede dengang temmelig bekjendt paa Londons Marked; baade fra Hamborg og Tønningen var nemlig endeel jydsk Stude fort til England, som der vandt almindelig Anerkjendelse, og fra Tønningen var allerede en regelmæssig Dampskibsforbindelse etableret, der førte Fedeqvæg til England. Det jydsk Dvæg var imidlertid først fedet paa Marss-

græsgangen og det nærmeste Spørgsmaal maatte da være hvorvidt det var muligt i Jylland at bringe Studene til en saadan Fodme at de egne sig for det engelske Marked. Herom kunde imidlertid imellem kyndige Mænd ingen Tvivl være. Flere af de Districter i England, der levere det fortrinligste Fedeqvæg har ingen Marstgræsgange, saaledes Norfolk, Northumberland, det sydlige Skotland, og dog bringes Dvæget der til en Fodme, hvorom man intet Begreb har i Marsten. Tidligere Erfaringer havde ogsaa viist at det var muligt i Jylland at fede Dvæg for det engelske Marked, og det selv under ugunstige Forhold. Justitsraad Tang beretter saaledes, at han solgte et Parti Fede-stude, der efterat være drevne til Hamborg solgtes til engelske Dvægghandlere, der førte dem til London, skøndt de paa den 3 Ugers Reise havde tabt meget; en Stud veiede ved Ankomsten til Altona 10 P mindre end ved Afreisen fra Nørre-Bosborg; Omkostningerne ved Reisen udgjorde 10 Rbd. for Stykket. Fra Ballum, der ligger 4 Mile sønden for Ribe, angives Omkostninger ved Driften og Bægttab at være 16—18 Rbd. for Stykket.

Under disse Omstændigheder var der saaledes al mulig Opfordring til at bringe en directe Forbindelse istand imellem Jylland og England, og flere fædrelandsfædte Mænd havde allerede et Par Aar før Krigens arbeidet derpaa. Paa Grund af Krigsforholdene lykkedes det imidlertid først 1850 at bringe en regelmæssig Dampskibsforbindelse i Gang ved et af Regjeringen dertil leiet hollandsk Dampskib. I den første

Halvdeel af Sommeren overførtes 1115 Stude foruden Sviin, Kjød, Smør og nogle Heste. Dampffibet gjorde 9 Toure fra Hjerting og 1 fra Vallum. De Erfaringer, man her gjorde ere høist interessante; endstjøndt nemlig Leien var temmelig høi og Driftsomkostninger betydelige, afgave de første 8 Reiser et Overskud af c. 3000 Rbd., og dog var Fragten for Dvæget paa ingen Maade høi. Ved de 2 Reiser i Julimaaned, da Hærens Sammentræfning i det nordlige Slesvig medførte en betydelig Affætning af Fedeqvæg til dens Forbrug, lyffedes det ikke at faae fuld Ladning, hvilket medførte et Tab, der var noget større end det tidligere Overskud; dog medførte hele denne Entreprise kun en Udgift for Statskassen af 668 Rbd., og som ene og alene var fremkaldt af Krigsforholdene. Omkostningerne i Hjerting, Fragten til London, Søassuranc og Omkostninger i London udgjorde £ 2. 12 s. til £ 2. 15 s. pr. Styk; Gjennemsnitsprisen i London for de sydfste Stude var £ 12 Stykket; Studene fra Distriktet mellem Ribe og Møgeltonder (Halvmarst) udbragtes til £ 16—18 pr. Stk. I Forhold til de paa de andre Affætningsmarkeder opnaaede Priser havde Affsønderne i det Hele taget Grund til at være tilfredse med Salget i England, og det var navnlig Tilfældet med dem, der havde vidst at træffe et rigtigt Udvalg. Som et yderligere Beviis for den Anseelse det sydfste Dvæg nyder i England anfører Doctor Poulsen, at uagtet Dampbaaden i Julimaaned indtraf til London under høist ugunstige Markedsforhold, da Dvægmarkedet var overfyldt og Kjøberne, paa Grund af den stærke Hede,

ikke kjøbte mere end det høist Fornødne, saa at 1000 Stykker engelsk Dvæg forbleve usolgte, sandt dog alt det ydste Dvæg strax Kjobere, omendstjøndt det paa ingen Maade var omhyggeligt valgt.

Bed velvillig Underretning ere vi satte istand til at kunne meddele følgende Resultater af Udsørfelsen til England i aar, som vise, at den er tiltaget paa en Maade, der maa opvække de bedste Forhaabninger for Fremtiden.

Fra Begyndelsen af April og indtil medio Juni er udført til England fra:

Hjerting: 877 Stykker stort Dvæg.

592 — Sviin.

22 — Heste.

96,124 R saltet Fleff.

Liimffjorden: 504 Stykker stort Dvæg.

480 — Sviin.

21 — Heste.

8472 R saltet Fleff.

Ballum: 291 Stykker stort Dvæg.

28 — Sviin.

121 — Beder.

16 — Heste.

eller i Alt:

1672 Stykker stort Dvæg.

1100 — Sviin.

121 — Beder.

59 — Heste.

104596 R saltet Fleff.

foruden omtrent 50,000 Stkr. Æg, Bør, Smør etc.

Priserne have i Almindelighed været saaledes at Af-senderne have været tilfredse; efter nogle Salgsregnin-ger vi have seet, bragte 100 Stykker Fedestude, meest bestaaende af gamle Træstude fedede paa Spøl, Af-senderne omtrent 80 Rbd. i rene Penge for Stykket, medens 24 andre Fedestude have givet 96 Rbd. i rene Penge pr. Stk. 23 Sviin udbragtes til 28 Rbd. Stykket alle Omkostninger fraregnede.

Det er altsaa nu ingen Tvivl underkastet, at det jydskt Dvæg egner sig for det engelske Marked, og at det i Jylland selv kan bringes til en saadan Grad af Fedme, som man der gjør Fordring paa. At det i Almindelighed vil være fordeelagtigere at sende Dvæ- get til England end til Hamborg og Marsten, er saa- meget mindre underkastet nogen Tvivl, da det er de engelske Priser, hvoraf Priserne paa det Hamborger Marked afhænge, og at herfra forsendes Dvæg til England; ved altsaa fra Jylland at bringe Dvæget directe derhen, har man al Sandsynlighed for at bringe det paa det bedstbetalte Marked, som navnlig vil være Tilfældet, naar Valget er heldigt.

Det er forresten ikke vor Mening, at man ganske skulde afbryde Dvæghandelen med Marsten; vi finde det naturligt begrundet i Forholdene, at Dvæget op- drættes i de magre og skarpe Egne og fedes paa Marst- græssangene, men hvad man alvorlig bør stræbe efter er paa den ene Side at bringe Concurrence tilveie, saaledes at det ikke er Marstbønderne der bestem- me Prisen paa det jydskt Dvæg, og paa den anden

Side at bringe den Fordeel, som Fædningen afkaster i den jydskke Landmands Pomme, medens den hidtil er tilfaldet Marssbønderne alene, der fik en overordentlig Betaling for at lægge sidste Haand paa Værket, og denne dobbelte Fordeel tro vi opnaaes ved den directe Forbindelse med England.

Vi erfare forresten af Bladet „Fædrelandet“ for 12te Juni d. A., at der er gjort et interessant Forsøg med at føre Staldstude til England, der efter de forhaandenværende Omstændigheder have givet et særdeles godt Resultat. I den første Halvdeel af Mai kjøbtes i Lemvigegnen 40 Stkr. Staldstude til 70 Daler Courant (112 Rbd.) Parret, som dreves til Hjerting, og derfra førtes til England, hvor de solgtes til forskjellige Dvægfedere i Norfolk. De udbragtes i Gjennemsnit til 116 Rbd. for Parret alle Omkostninger fraregnet. Naar man betænker, at Udforselen iaar er steet under ufordeelagtige Forhold, idet Dvæget ankom for seent, da Græsgangene i Norfolk allerede vare besatte med stotst Dvæg, at Dvægfederne ere mistænkelige mod alt fremmed Dvæg og endnu ingen Erfaringer have over det jydskke Dvægs Fædeevne, og endelig at Omkostningerne ere langt betydeligere end de ville blive for Fremtiden, saa har man Grund til at ansee dette Resultat for meget gunstigt, og haabe, at man herefter vil have en directe Concurrence for det Dvæg, der føres til Marsten. Vi maa endnu tilføie, at det er Herr R. Westenholz i London, en Mand som vi skylde saa overordentlig meget med Hensyn til den

directe Forbindelse mellem Vestjylland og England, og overhovedet kan taffe for at de danske Producter have vundet Indgang og Anerkjendelse i England, som nærmest har foranlediget at dette Forsøg er foretaget, idet han ved Doctor Poulsens og flere vestjydske Landmænds Medvirkning har ladet det ovennævnte Dvæg indkjøbe og affende til England.

Vi ansee det imidlertid for ønskeligt, at den største Deel af de Stude der udføres, sedes fuldkomment, da ingen Deel af Landet egner sig bedre til Dvægsefning end Vestjylland. Climateret er nemlig her ikke gunstigt for Kornavl; det raa, fugtige Veirlig, de stærke Storme og den hyppige Taage lægge store Banfæligheder iveien for Productionen af gode Handelsvarer. Anvendelsen af Kornet til Dvægsefning vil derfor i de fleste Tilfælde være den hensigtsmæssigste Maade at anvende det paa. Dertil kommer, at Climateret er gunstigt for Græsverten, og at der paa mange Steder baade ved Limfjorden og Nissumfjord findes fortræffelige Enge; det er derfor begrundet i de naturlige Forhold, at Dvægavlen altid har havt en saa stor Betydning for Vestjyden, og vi ere endog tilboielige til at antage, at Forholdene paa de fleste Steder egne sig bedre for Fedeqvæg end for det mere fjælne Malteqvæg.

Men det, der giver Dvægsefningen dens største Betydning for Agerdyrkningen er den fortræffelige Gjødning, som derved vindes, og som især har en stor Værdi i Egne som Vestjylland, hvor der endnu findes

faa megen uopdyrket Jord, der kun trænger til Gjødning og Bearbejdning for at bringes i Cultur. Skulde Landmanden end ikke have anden Fordeel af Jædningen end, foruden at faae sit Korn betalt, at have Gjødningen frit, vilde allerede et godt Resultat være opnaaet, og at dette og mere endnu vil kunne naaes ved godt Valg af det opstaldede Dvæg og omhyggelig Røgt, derom ere vi rigtignok overbeviste.

Men endnu staaer et Hjælpemiddel aabent, som hidtil ikke er forsøgt, ved hvis Anvendelse vi love os de bedste Resultater, det er Dyrkning af Rodfrugter. Størstedelen af det engelske Dvæg, der bringes paa Markedet er fedet med Turnips, og Enhver, der kjender det engelske Agerbrug, selv kun af Beskrivelser, vil vide, at Rodfrugtdyrkningen ansees i England for Løstestangen til enhver Forbedring i Agerbruget; det er den og den alene, som England kan takke for, at dets Marker befinde sig i den frastige og veldyrkede Tilstand, som for Tiden er Tilfældet, det er Turnipsdyrkningen som Englænderen skylder sine store Kornafgrøder, sine forbedrede Redskaber og sit udmærkede Dvæg; og det erkjender han fuldkommen, en udvidet Turnipskultur er Maalet for enhver dygtig Landmands Bestræbelser, og udgjør en Hovedgjænstand for alle de landoeconomiske Selskabers Forhandlinger. Uden at vi ville paaastaae, at man hidtil hos os har været blind for Roddyrkningens Fordele, maa man dog indrømme, at den hidtil kun har vundet ringe Indgang her i Landet; Grundene dertil ere mange og forskjellige, vi troe at kunne hen-

føre dem under tre Classer, nemlig: Mangel paa Indsigt, Mangel paa Arbeidskraft og Mangel paa fordeelagtig Anvendelse for Afgrøden. Saalænge Besætningen alene bestaaer af Malkekøer, kan Rodfrugtdyrkningen aldrig naae et stort Omfang, til at frembringe det fineste Smør egne Rodfrugter sig ikke; men ganske anderledes stille Forholdene sig, naar endeel af Gaardens Besætning er Fedeqvæg, dertil egne Rodfrugter sig, som Engländernes Exempel viser, fortræffeligt, hvad enten de anvendes alene eller i Forbindelse med Kornstaa. Men Rodfrugterne vilde endnu have en anden og stor Betydning for vort Agerbrug, de vilde fremkalde en fordeelagtig Anvendelse af Produkter, som nu til overordentlig Skade for vort Land væsen gaae ud af Landet. Enhver Landmand veed, at Oliefager i England anvendes til Dvægsfoder og Beenmeel til Gjødning, og enhver Kjøbmand, at der aarlig tilføres England Hundreduusinder af Skippund deraf fra alle Dele af Verden, og at vort Fædreland betaler sin rigelige Tribut. 1849 er fra Kongeriget Danmark udført til England over 6 Millioner R Oliefager og $3\frac{1}{2}$ Million R Been. Mon det aldrig er falden den danske Landmand ind, at Udsørsel af Fodermidler og Gjødning er et Nationaltab, og at Fædrelandets saavel som hans egen Interesse tilsiger ham, at anvende disse Stoffer i vort eget Agerbrug og til vore egne Jorders Forbedring? Tidligere havde man altid det Svar paa rede Haand: „ja i England kan det vel betale sig at anvende slige Ting, der er Altting dyrt, men det er ikke Tilfældet hos os;“ dette

gjælder imidlertid ikke mere nu, da England tilstæder fri Indførelse af alle Landvæsenproducts, og den danske Landmand er sat under ligesaa gunstige Forhold som den engelske, ja man tør vel påstaae under gunstigere, thi de Udgifter som Fragten medfører opveie ikke den høiere Forpagtningsafgift, den høiere Arbeidsløn og de store indirecte Afgifter, som den engelske Landmand maa udrede. Det forekommer os derfor, at den danske Landmand for Tiden maa kunne anvende ligesaameget paa sin Jords Forbedring som den engelske, og vi ville ikke engang forlange, at han, som den engelske Landmand, skal kjøbe store Mæsser fremmed Gjødning, men kun, at han ikke skal tillade at værdifulde Gjødningstoffer føres bort fra Landet. Men herved er det, at Dyrkningen af Rodfrugter skal komme til Hjælp; det er især paa Turnipsmarkerne, at Beengjødning udøver sin Virkning, og ved Opfødringen af de paa Kvælstof fattige Røer er det, at en Tilfætning af de kvælstofrige Oliefæger viser sig saa fordeelsagtig. Dette havde Erfaringen lært den tænksomme engelske Farmer længe før Chemien var istand til at angive Grunden derfor. Indsigt og Arbeidskraften tro vi ville ikke mangle, naar man først lærer at skatte Køernes Værdi.

Det engelske Marked har endnu et Fortrin, som enhver dygtig Landmand vil vide at skjønne paa, det er nemlig et Kvalitetsmarked; Køberne forstaae at bedømme Varernes Godhed og betale dem derefter. Ved Studene er det saaledes ikke alene deres Vægt, der kommer i Betragtning, men der bliver ogsaa taget

tilbørligt Hensyn til Kjødets Fiinhed og Velsmag, at en fin, velbygget og velfedet Stud har naaet en høiere Priis end en fedet Trækstud eller Bolle, selv om denne var af større Vægt, er en Erfaring som vistnok allerede mere end een jydsk Landmand har gjort. Denne Omstændighed maa den dygtige Mand vide at drage Nytte af; ved et godt Udvalg af Tillægsdyr, en hensigtsmæssig Behandling af Opdrættet og passende og velvalgte Fødningsmidler vil den indsigtsfulde Landmand med mindre Beføstning kunne udbringe en betydeligere Nettoindtægt, og saaledes faae sin Tænksomhed og Flid belønnet, hvilket hidtil i al for ringe Grad har været Tilfældet. At dette ogsaa gjælder om de andre Landvæsenproducter, der sendes til England, skulle vi snart komme til at omtale. —

Vi have hidtil kun omtalt Bigtigheden af den directe Forbindelse med England med Hensyn til Studesudførselen fra Vestjylland; men det har kun været fordi Fordelene her vare meest iøinesfaldende; Vestjylland er den Deel af Danmark, der ligger England nærmest, det vil snart kun ligge 24 Timers Rei derfra, det vil derfor høste meest Fordeel af Forbindelsen, og Fordelen skal være det vel undt, da baade Natur og Kunst har behandlet denne Egn stedmoderligt; men de foregaaende Bemærkninger gjælde mere eller mindre hele Danmark og finde Anvendelse paa alle de Producter vi forsende til England. Kommer, som vi haabe snart vil blive Tilfældet, en Jernbane istand fra Hjerding til et eller andet Punkt paa Østkysten af Jylland, da er der intet til Hinder for at baade Sjælland og

Jyen kan udføre Fedefreatureur og ferske Sager til England, og saaledes deeltage i alle Fordelene af den hurtige Forbindelse. Men skulle vi have den rette Nytte af det engelske Marked maa vi fremfor Alt gjøre os klart, at det er et Qualitetsmarked, hvor det kommer an paa at levere alle Producter til den størst mulige Fuldkommenhed. Vi maa vel erindre, at ved det engelske Markeds Abning have vi faaet hele Europa, ja endog Nordamerica og Australien til Medbeilere. Fra det indre Rusland og Polen ere allerede store Masser Korn forsendte til England, der har trykket Priserne saaledes, at man i dette Foraar har udbudt Hvedeladninger til 26 Mark Tonden, saaledes at det, hvis vi ikke ere feil underrettet, vilde kunne have betalt sig at kjøbe Hvede i England og føre til vore herværende Dampmøller. Sligt maa vi herefter være forberedt paa, og derfor søge at bringe Producter tilveie, der i Qualitet staae over dem, en raa Agerdyrkning kan frembringe. Blandt de slaaende Exemp-
 ler der anføres i Bemærkningen over vore Produkters Behandling ville vi kun fremhæve et Par, der, som vi haabe, ville overbevise alle Landmænd, og ikke mindre vore Kjøbmænd, om Nødvendigheden af at anvende den størst mulige Omhu paa de Produkter, der sendes til England.

Byg er som bekjendt en af vore Hovedudførselsartikler; fra det egentlige Kongerige Danmark er 1849 udført det betydelige Quantum af 1,753,601 Tdr. hvoraf alene 1,278,193 Tdr. til England; der er lige-

saameget som fra alle andre Lande tilsammen. Danmark og navnlig de danske Der egne sig, som bekiendt, særdeles godt til Bygdyrkning, og vore Landmænd ere ikke lidet stolte af det gode Byg de levere, og det er vistnok, at der fra Danmark afgaae saa smukke Ladninger Byg, som maaskee fra intet andet Sted, navnlig har jo Kallundborgs Byg et Navn; men desto værre maa vi tilstaae, at dette er Undtagelse og ingenlunde Regel. See vi hen til Priiscouranterne fra Kornmarkederne, hvor Varernes Priis, saaledes som de ialmindelighed affendes, ere opgivne, da finde vi ingenlunde at det danske Byg indtager en høi Plads, tværtimod det maa sælges til lavere Priser end de andre Sorter, der komme paa Markedet. I en Markedsberetning vi have liggende for os fra Skotland fra 5te Juni 1851 er den høieste Priis for toradet Byg fra Danmark 24 shilling pr. Quarter, medens det skotske Byg er betalt med 30 shilling pr. Quarter; men det staaer ikke alene tilbage for det skotske, men ogsaa for det indførte fremmede Byg. Saalebyg er saaledes betalt med 28 shilling, ja endog det pommerste og meklenborgske Byg har naaet en høiere Priis, nemlig 24 shilling 6 pence, medens dog begge Sorter i Bægt snarere staae under end over det danske. Spørger man hvad Grunden kan være hertil da bliver Svaret: det danske Byg saaledes som det ialmindelighed kommer til England er hverken omhyggelig nok dyrket, sorteret, rensat eller opbevaret for at naae de høieste Priser, og hvilken Betydning det har i England, derom

finde vi i „Bemærkningerne etc.“ den bedste Oplysning. „For at gjøre det anfsueligt (figes pag. 7) hvor vigtigt „det er at Byg, der skal bruges til Maltning er jevnt mod- „net og strengt sorteret, vil det være tilstræffeligt at be- „mærke, at Maltafgivten i England, der beløber sig „til over 4 Rbdl. pr. Td., beregnes efter det Maal „af Byg, der styrtes i Støbefarret, og at Bygget if- „kun tør staae i Støb en vis Tid. De Kjerner, der „nu ikke ere opblødte og spire samtidsigt med det Dv- „rige ere aldeles tabte og forringe desuden Malten. „En stor Feil ved Byg, der skal anvendes til Malt- „ning, er ligeledes, at der findes brudte Kjerner deris- „blandt — meest en Folge af flet construerede Tærste- „maskiner — hvilke ikke alene ikke spire, men som of- „test skimle og fordærve Støbningen.“

Hvormeget der saaledes i denne Retning endnu staaer tilbage at gjøre baade for Landmanden og Kjøb- manden behøve vi ikke at udvifle nøiere.

Hvad der er sagt om Byg gjælder i ligesaa høi eller maaskee i endnu høiere Grad om Havre og Hvede.

Af Havre have vi 1849 indført 451,795 Tdr., der er mere end noget andet Land; men hvorledes be- tales det? Raadsørge vi den samme Priiscourant, som vi ovenfor have benyttet, da finde vi, at medens den høieste Priis for skotsk Havre har været 26 shil- ling 6 pence og hannoveransk Havre er betalt med 22 shilling 6 pence pr. Quarter, har den danske Havre ikke kunnet naae en høiere Priis end 19 shilling 6 pence, altsaa kun $\frac{2}{3}$ af den skotske.

De høieste Priser for Hvede have været:

Engelsk og skotsk	46 sh. pr. Quarter.
Rostof og Wolgast	44 - - —
Pommerst og meklenborgsk .	42 - - —
Holsteensk	41 - - —
Dansk	39 - - —

Altsaa overalt den samme Kjendsgjerning, de danske Kornsorter naae de laveste Priser. Man indvende os her ikke, at enkelte Ladninger dansk Korn naae ligesaa høie Priser, som det fremmede, det erkjende vi gjerne, men det viser ogsaa paa den meest evidente Maade, at Skylden for, at vort Korn betaales saa flet, ikke ligger i Jordbund og Klima, som man saa ofte har seet anført, men i Dyrkningen og Behandlingen, og at disse bør forbedres, derom ere vist Alle enige.

Vi ville nu gaae over til at omtale et andet Udførselsprodukt, der bringer mange Penge til Landet, nemlig Smør. Vi have 1849 udført 13135 Tdr. Smør, der er ansat til en Værdi af 655,750 Rbdlr. Det danske Herregaardsmør har i lang Tid været saa vel behandlet, at det kunde sættes ved Siden af det bedste holsteenske. Grunden til at dets gode Egenskaber ikke tidligere vare erkjendte i England lære vi i „Bemærkningerne etc.“: „Vil man gjøre sig klart,“ (siges pag. 5.) „hvor planmæssigt der fra Hamborgs Side arbejdedes paa at holde de danske Produkter ukjendte „eller i flet Renommee paa Udsætningsstederne, behøver man blot at gennemløbe en hamborgsk Priiscountant. Man vil deri f. Ex. see noteret al Glas Smør „til høiere Priser, og tilsidst „Dänische oder Schmier.“

„Som saadant gif alt det flette, fra hvilket Land det
 „end kom, medens det fine danske paabrændtes „Prima
 „Kiel,“ eller deslige. Man forbausedes derfor ikke li-
 „det i England ved fra det Land, hvor man troede,
 „der iffun udførtes Mastesmør, paa eengang at see til-
 „ført Varer, der stode over det bedste holsteenske. Lon-
 „dons første Mægler skrev i Efteraaret til et Huus i
 „Hamborg, at hvis det blev ved som i det sidste Var-
 „årstid, saa vilde det gaae dem i Smørmarkedet som
 „i Feldten „the Danes would beat them hollow“ (ord-
 ret oversat: Dansterne vilde slaae dem hule.)

Vi ville her tilbageholde enhver Bemærkning over
 den Behandling vi i denne, som i enhver anden Hen-
 seende have nydt af vore kjerlige Naboer Hamborgerne,
 og som indeholder en stærk Opfordring til os ved directe
 Forbindelse med England at undgaae at uleilige dem
 for Fremtiden med vore Produkters Af sætning; men
 vi ville kun gjøre opmærksom paa, at desværre ikke
 alt det Smør der udføres fra Danmark er fint Her-
 regaardsmør, men endeel deraf gjør sig fuldkommen
 værdig til at henføres under Benævnelsen „Mastesmør.“
 Saaledes anføres i Bemærkningerne, at i sidste Efteraar
 ankom samtidigt til London dansk Smør fra en og
 samme Egn nemlig Vestjylland, hvoraf det ene villigt
 betaltes med over 18 Rbdlr. Hjerdingen, medens det
 andet neppe kunde udbringes til 7 Rbdlr. Naar man
 betænker, at der til Frembringelsen af det flette Smør
 er brugt ligesaamegen og sandsynligviis ligesaa god
 Melk, som til det fine, og at Forstjællene ene har ligget
 i Behandlingsmaaden, saa indseer man hvilket overordent-

ligt Tab, der er forbunden med Skjodesløshed og Udygtighed. Vi erkjende gjerne, at Smørfabricationen, naar Talen er om de fineste Varer, ingenslunde er nogen let Sag, og at det navnlig ikke er mueligt at opnaae de høieste Priser for Produktet fra mindre Gaarde. Men fra det fineste Herregaardsmør og til Mastesmør er et stort Spring, og kan end ikke Bøndersmør erholde de høieste Priser bør det dog kunne bringes til Markedet i en saadan Tilstand at det kan opnaae anstændige Middelspriser, og at dette er muligt vise Exempler fra alle Rigets Provindser. For at gjøre det muligt for de mindre Besiddere at levere et fortrinligt Produkt foreslaaes i „Bemærkningerne“, at Melkehandlere skulde etablere sig i Landsbyerne, der Morgen og Aften kjørte omkring og samlede Melken hos de smaae Besiddere, og behandlede den som i store Meierier. Vi troe at denne Plan fortjener stor Opmærksomhed, men erkjende ogsaa at den er forbunden med Vanskeligheder, som vi idetmindste endnu ikke indsee Muligheden af at overvinde; naar Tilberedning af god Ost kunde vinde nogen mere Indgang her i Landet, antage vi, at Vanskelighederne ved en saadan Indretning vare lettere at undgaae. Hvad vi imidlertid her tro at burde henlede de større Landmænds Opmærksomhed paa, er hvad Forfatteren bemærker om Emballagen, og den Omhyggelighed, som derved bør anvendes. Efter nemlig at have gjort opmærksom paa at $\frac{1}{4}$ Tønde af 80—90 Punds Bruttovægt er den bedst affættelige Pakning, at Fadet maa være smukt formet og af god Farve, og at man istedetfor som nu at lægge

Saltet i begge Ender umiddelbart paa Smørret bør bringe et vædet Stykke Gaze eller lignende tyndt Linned, nærmest Smørret og Saltet ovenpaa, samt sørge omhyggelig for at holde det friskt ved Staverne, siges pag. 13: „Vi have som sagt fra Danmark høvt Smør
 „der i indre Godhed kunde staae ved Siden af eller
 „rettere stod over nogetstomhelt andet Pands, men selv
 „i saadanne Tilfælde har det Ydre ikke været tilsva-
 „rende. Betænkes det, at her er Talen om en Artif-
 „kel, der er dobbelt saa dyr som f. Ex. Suffer eller
 „Kaffe, og som er et af de saa Producter, der uden
 „nogen foregaaende Beredning eller Tillavning gaaer
 „umiddelbart over i Forbruget, saa turde det nok have
 „Kraav paa et omhyggeligt, man kunde næsten sige pyn-
 „teligt, ydre Udseende. Hertil maa regnes et smukt
 „Brænde eller Mærke, og ikke som man nu pleier, at
 „besmøre hele Faaget med en grov, sort Pensel. Me-
 „get ofte bære de danske Fæde ogsaa Spor af at have
 „været aflæssede i en Gaard, eller rullede paa et Gulv,
 „der just ikke har været fluret til nogen høi Grad af
 „Fuldkommenhed.“

„Heller ikke i Forsendelsen er man vaersom nok;
 „tidt tumles Fædene ilde ombord og stuves sammen med
 „Ting, der skade Smørret. At lade et Fad henstaae
 „nogle Timer paa et tjæret Dæk eller at kaste en Palle
 „Tørfist ovenpaa det er nok til at fordærve baade Lugt
 „og Smag og saaledes forringe Værdien.“

Vi have troet at burde anføre dette Sted for at vise hvilken overordentlig Omhyggelighed, der udfordres baade hos Producenten og Kjøbmanden for at Varerne

kunne tilfredsstille de Forbringere der gøres paa det engelske Marked, men hvad der anføres om det Ufor-
nuftige i ved Forsendelsen til England at spille Træ
og Fragt ved at gøre Høstagerne 18—20 R tunge,
naar de kunne blive tilstrækkelig stærke af 8—10 R
Træ fortjener ligesaameget at læses og lægges paa
Hjerte, men vi maa udtrykkelig bemærke, at denne An-
meldelse ikke er skrevet for at gøre Bøgerens Gjen-
nemlæsning unødvendig, men tværtimod for at op-
muntre Landmanden til at gøre sig noie bekendt med
disse interessante og vigtige Smaastrykters Indhold.

Hvad vi nu troe at burde udtale os noget nøiere
om er Vigtigheden af et passende Forhold mellem Dvæg-
holdet og Kornavlens. De forskjellige Dele af Landet frem-
byde i denne Henseende væsentlige Forskjelligheder; me-
dens paa Halvøens vestlige og nordlige Side Dvæg-
avlens indtager den vigtigste Plads er det Modsatte
Tilfælde paa Øerne, navnlig Smaaøerne og for en-
deel ogsaa i Fyen, Kornavlens er der overveiende. Vi tro
at Forholdene her i Landet næsten overalt ere gunstige for
at bringe Harmoni tilveie imellem Korn- og Dvæg-
produktion, vort Klima og Jordbund ere gunstige baade
for Græs og Korn, vi have gode Dvægstammer og
ere istand til at producere saa godt Korn som nogen
af vore Naboer, hvilket mange skøndt desværre endnu
temmelig enkeltstaaende Exempler vise, og Affætnings-
forholdene ere lige heldige for Dvæg og Dvægpro-
dukter som for Korn, det afhænger derfor ene af Land-
mandens Dygtighed og Udholdenhed at bringe det
rette Forhold frem. Vort Hovedformaal maa være

at forbedre Qvaliteten, selv om det skulde skee paa Qvantitetens Bekostning. Det gjælder først og fremmest om Kornvarerne; vi have 1849 udført det betydelige Qvantum af 3,200,000 Tdr. (Indførselen fra regnet) og naar dertil føies:

12,183 Tdr. Raps.

6,027,428 P Oliefager.

og 3,318,556 P Kreaturbeen.

vil det være klart, hvilke overordentlig store Fordringer, vi have stillet til vor Jordbund, og hvor ønskeligt ja man tør vel sige, hvor nødvendigt det er at indskrænke Korn- og Gjødningsudførselen, hvis ikke Jordbunden skal gaae tilbage i Frugtbarhed. Vi behøve ikke at anvende mange Ord for at bevise det; enhver Landmand, som med nogen Opmærksomhed har fulgt den nyere Tids videnskabelige Undersøgelser paa Agerdyrkningens Gebeet, vil vide, at Alle ere enige i, at de uorganiske Stoffer spille en vigtig Rolle i Planternes Ernæring, og at det navnlig er disse, man maa tilføre Jordbunden, medens Planterne tage de organiske Stoffer navnlig de fuldstofholdige enten ganske eller idetmindste for størstedelen af Luften. Ved enhver Kornafgrøde, der føres bort fra Marken, lider derfor Jordbunden en Formindskelse af uorganiske Stoffer, hvoriblandt nogle saasom phosphorsure Forbindelser og Alkalier ingenlunde findes i en synderlig Mængde. Ved Gjødningen søge vi vel at erstatte Jorden, hvad vi have taget fra den, men hidrører Gjødningen kun fra Halm alene, vil Erstatningen kun være meget ufuldkommen. Kun hvor Gaarden har et

flort Engtillæg, eller hvor man opfodrer meget Korn til Dvæget, erholder Markerne ved Gjødningen en nogenlunde tilstrækkelig Deel af de uorganiske Stoffer tilbage, som den afgiver ved Kornafgrøderne.

Den Opgave som den dygtige Landmand har at løse er altsaa at tilbageholde saamange af de uorganiske Stoffer paa Gaarden som muligt eller med andre Ord at udvide Affætningen af Dvæg og Dvægproducter saa meget som de oeconomiske Forhold tillade det og indskrænke Salget af Kornvarer; men da han samtidig hermed naturligviis bør søge at formere sine Pengeindtægter, saa komme vi ogsaa, naar vi betragte Sagen fra denne Side, tilbage til den Regel, vi ovenfor ave fremsat, nemlig at anvende alle Midler paa at bringe vore Udførselsartikler baade af Planter og Dyreriget til den høieste Fuldkommenhed. Lad alt Smaafornet opfodres paa Gaarden og udfør kun de gode Varer maa man tilraade hver Landmand, og vi tør paaatae at Erfaringen vil vise, at er Dvæget han seber dermed velvalgt, og anvender han den tilbørlige Omhyggelighed paa sine Meieriproducter, da skal hans Pengeindtægter formeres og ikke formindskes og hans Marker samtidig dermed bringes til en Frugtbarhed, der siden skal lønne ham rigeligt.

Men det er ikke nok at skaffe Gjødning tilveie, det kommer ogsaa an paa at anvende den paa den rette Maade. Landmanden kan med alle sine Bestræbelser ikke ubrette Meget, naar han ikke bringer dem i Samklang med de Love som Naturen opstiller; med

disse maa han altsaa gjøre sig bekendt, og dem maa han rette sig efter. Endnu syndes imidlertid i mange Henseender derimod, men det er ikke her Stedet at udvikle det noiere. Vi ville kun gjøre opmærksom paa een Ting, fordi den staaer i nær Berøring med hvad vi tidligere have henledet Opmærksomheden paa, og det er Sædsfiktet. At lade 4—5 Kornafgrøder følge efter hverandre og først lægge Marken ud med Klover, naar den er for kraftesløs til at bære Sæd, kan aldrig forsvares fra et oeconomisk Standpunkt, og hvor almindeligt er det dog ikke, selv paa vore større Gaarde? Følgerne udeblive ikke heller, man faaer udpiinte og urene Marker, daarligt Græs og Jorden bliver kjed af at bære Korn, navnlig Baarsæd, et Tilfælde som ikke sjelden forekommer i Holsteen trods al Kornso-
dring. Vil man have den rette Nytte af Gødningen er en Afverling af Halm- og Bladfrugter nødvendig, og uden at vi just troe, at man behøver at være ængstelig for at lade to Halmfrugter følge hinanden, er det dog vor bestemte Overbeviisning, at en velindrettet Bered-
drift er det enhver dygtig Landmands Bestræbelse bør gaae ud paa at indføre. Først ved at lade Roer ind-
tage en nogenlunde betydelig Plads i Rotationen bli-
ver det muligt at skaffe en stor Mængde forholdsvis billigt Dvægfoder tilveie, at benytte Halmen paa den rette Maade og holde Marken reen og kraftig. Foderets rette Sammensætning er en Opgave, som endnu kun
faa Landmænd forstaae at løse, og indrømme vi end villigt, at Theorien i denne som i andre Henseender la-
der Meget tilbage at ønske, saa giver den dog Finger-

peeg, som den erfarne og tænksomme Landmand vil kunne drage Nytte af. Dertil kommer, at det, som vi ovenfor have gjort opmærksom paa, først ved Dyrkning af Rodfrugter bliver muligt at anvende de Been og Oliefager paa en fordeelagtig Maade, som vi nu til liden Vaade for vor egen Agerdyrkning udføre til England. Endelig maa man erindre, at for Kjød, Flesk, Smør o. l. behøve vi aldrig at frygte Affætning, naar de ere af god Bessaffenhed og navnlig i saa frist Tilstand som mulig, Forbruget heraf er i England egentlig ubegrændset, og de Lande hvormed vi have at concurrere ere selv stærkt befolkede, og kunne umulig producere disse Ting saa billig som vi, men det gjælder paa ingen Maade om Korn, der kan tilføres England fra hele Verden.

Vi have her kun betragtet Bigtigheden af den directe Forbindelse med England med Hensyn til de betydeligere Artikler: Korn og Dvægprodukterne, men den har ogsaa sin Betydning for andre mere underordnede Ting, der hidtil kun have havt en ringe Værdi i de fra Kjøbenhavn fjernere Egne. London med sine 2 Millioner Indbyggere har Brug for en overordentlig Mængde Hjørfræ, Væg, Grønsager, Frugt o. l. hvis Indførsel enten er fri, eller som kun erlægge en ringe Told. Ved disse Artikler er det at de mindre velhavende Glasfer, navnlig Huusmænd og Inderster, ville være istand til at skaffe sig en ønskelig Viindtægt og saaledes ogsaa høste Nytte af den directe Forbindelse med England. I „Bemærkningerne etc.“ findes

omstændelige Anviisninger til Maaden, hvorpaa Væg og Hjørter maa behandles naar de føres til det engelske Marked, og de ere ogsaa, som vi have erfaret, allerede benyttede om end ikke i et stort Omfang; naar man imidlertid veed hvilke store Mængder, der af disse Ting allerede nu tilføres England fra Frankrig, Holland og Belgien tør man vente, at vi ogsaa i denne Henseende ville vide at benytte Forholdene, der vil kunne have en overmaade fordeelagtig Indflydelse paa de mindre begunstigede Classers Velvære.

Fra hvilken Side man saaledes betragter den directe Forbindelse med England tro vi, at man maa erkjende, at den i høi Grad vil bidrage til at forsøge vor Velstand og opmuntre os til ved Arbeidsomhed og Indsigt at bringe vor Agerdyrkning til en høiere Udvikling, og den danske Landmand maa derfor i høi Grad være Forfatteren af de her omtalte Skrifter takkyldig for den Udholdenhed og Dygtighed hvorved han har vidst at bringe dem istand.
